

Madeira

Ögruppen Madeira, bestående av öarna Madeira, Porto Santo, Desertas och Salvagens, är belägen i Atlanten ca 900 km från Lissabon och 610 km från Nordafrika. Madeira är en ögrupp som i likhet med Kanarieöarna uppstod ur vulkanutbrott för många miljoner år sedan. Ön har samma form som ett isberg, de massiva toppar som reser sig upp genom molnen utgör bara översta delen av en landmassa gömd under vattnet. Förutom Madeira är det bara Porto Santo som är bebodd.

Madeira är en liten ö – bara 57 km lång och 22 km bred – och har en yta på ca 740km². Det vulkaniska ursprunget gör naturen dramatisk med höga berg och djupa dalar. Klimatet med sin jämna temperatur året runt har gjort att all världens växter och träd trivs. Här samsas en stor mängd importerade arter med öns inhemska flora och grönskan är enastående. På Madeira bor ca 255 000 invånare, varav ca 117 000 i Funchal, öns huvudstad, byggd i en naturlig amfiteater vid kanten av Atlanten.

För många besökare är det emellertid utanför Funchal som det verkliga Madeira börjar. Det är nämligen främst här man finner den magnifika flora som har gjort ön så berömd och givit den smeknamnet "Guds botaniska trädgård". Det 2 000 km långa nätet av bevattningskanaler kallas levadas, det transporterar vatten från bergen ut till terrassodlingarna och används som vandringsleder.

Madeira har tagits upp på UNESCO:s världsarvslista, pga. sin lagerskog.

Klimatet på Madeira är jämt, behagligt och mildt subtropiskt. Lika varmt och behagligt kommer ni även att mötas av öbornas värme och vänlighet.

En gammal sägen säger att då vår herre skapade jorden, lade han en blomsterbukett i havet och därmed uppstod Madeira. Hela ön är som en sällsynt väldoftande blomma i de varmaste färger som hela tiden skiftar och blir vackrare med årstiderna

Historia

Under 1400-talet utkämpade Europas ledande nationer en girig och i vissa fall även blodig kolonisationskamp. Nytt land skulle införlivas, rikedomar skapas, mark uppodlas och naturresurser utvinns. Maktkampen och balansen mellan England, Spanien, Frankrike och Portugal var till stor del grundad på ekonomin och handelsrutterna som de nya kolonierna erbjöd. Detta förstod även det portugisiska kungahuset och dess tronföljare, prins Henrik.

Efter att ha besegrat de ökända marockanska piraterna som härjade i Medelhavet och längs med Afrikas västra kust låg plötsligt farvattnen öppna för de portugisiska fartygen. Henriks nästa steg var att försöka finna sjövägen söder om Afrika. För att genomföra detta projekt krävdes både goda navigatörer och modiga kaptener, något man fann vid "Sjöfararskolan" i Sagres på Portugals södra kust. Skolan som Henrik själv grundat och finansierat visade sig vara en ypperlig rekryteringsanstalt för äventyrslystna sjöfarare. Två av de mest framstående adepterna på skolan var João Goncalvez Zarco och Tristao Vaz Teixeira.

Året 1418 fick dessa män Prins Henriks välsignelse till att utrusta ett fartyg och bege sig längst med Afrikas västra kust för att utforska dess nejder. Några veckor efter att de lämnat Portugal hamnade deras

fartyg "São Lourenço" mitt i ett fruktansvärt oväder och var mycket nära att förlisa. De båda kaptenernas stora kunskaper om havet och kampen mot dess vrede räddade lyckligtvis expeditionens samtliga medlemmar till livet. Dock lyckades man inte hålla sin tilltänkta kurs utan drev ohjälpligen västerut. Stormen avtog efter några dagar och Zarco och Teixeira befann sig då på okänt vatten. Man satte kurs österut för att återfinna kusten och fortsätta sin resa. Blott en dag senare gjorde man en oväntad upptäckt, man fann nämligen ön som senare döptes till Porto Santo, "Välsignad hamn". Teixeira steg iland på ön och tillsammans med några av besättningsmännen började han utforska ön. Zarco å sin sida seglade omedelbart till Portugal för att framföra den goda nyheten om upptäckten.

Zarcos berättelse om Porto Santo fick Henrik att omedelbart utrusta en ny expedition. Zarco återvände till Porto Santo fyra månader senare och denna gång förde han befäl över ytterliggare två fartyg. Teixeira mötte honom vid strandkanten och berättade hänfört att man i klart väder såg ännu en ö avteckna sig i horisonten. År 1419 landsteg Zarco, Teixeira och deras mannar på en ö som bestod av höga berg som sträckte sina mäktiga toppar mot skyn och branta klippavsatser som formligen tornade upp ur det vildsinta havet nedanför. Men framförallt så fann man en plats omfamnad av grönskan ifrån en till synes oändlig vildvuxen urskog. Man kom att kalla ön för "Träön" – Ilha de Madeira.

Madeiras utveckling

För att utnyttja den bördiga marken och det ypperliga klimatet för odlingar och grödor, tvingades man att bränna marken på stora delar av Madeira. Historien säger att Madeira brann under sju års tid och efterlämnade sedan en aska som berikade jordmånen ytterligare. Portugals krona befallde att vindruvor ifrån Kreta och sockerrör ifrån Sicilien skulle börja odlas. Terrasser skulle anläggas och bevattningskanaler byggas.

Alla dessa projekt saknade dock en vital komponent, nämligen arbetskraft. Detta löste man genom att tvångsdeportera portugisiska fångar och låta dessa bli fria jordbrukare på Madeira. Fångarna var oftast tungt kriminellt belastade, men enligt portugisisk lag var mord och rån ett smärre brott än skadegörelse på kyrkan och dess egendom. Nu saknades bara arbetare till sockerrörfälten och till bevattningssystemen. På den tiden köpte man arbetskraft – slavar. Afrikanska slavar och även urinvånarna från Kanarieöarna - guancherna - fördes till Madeira för att påbörja det slitsamma arbetet.

På 1500-talet blomstrade Madeira och blev en av de viktigaste handelsplatserna i Europa. Sockret som man utvann ifrån sockerrören skapade enorma rikedomar för landägarna. "Det vita guldet" var en eftertraktad lyxvara som såldes till högstbjudande i Europas städer. 1508 blev Funchal Madeiras huvudstad. Detta var den första portugisiska staden utanför fastlandet och kom att kallas för lilla Lissabon. Engelsmän, flamländare, italienare och andra handelsmän sammanstrålade i Funchal för att köpslå om sockret. Den finansiella framgången visade man genom att uppföra kyrkor, palats och storslagna villor.

År 1556 plundrades Madeira av pirater som anfördes av Bertrand de Montluc, en adelsman ifrån det franska hovet. Under två veckors tid tömde han i princip varenda kyrka och gods på dess värdeföremål. Sockerrörfälten och vinrankorna brändes och många madeirabor fick sätta livet till. När soldater ifrån fastlandet anlände var piraterna redan långt borta och med dem mycket av Madeiras historia i form av kyrksilver, smycken och andra oersättliga konstföremål.

Från slutet av 1500-talet till mitten av 1600-talet lydde Portugal och

även Madeira under spansk överhöghet. Ockupationen varade i sextio år innan man med hjälp av England lyckades besegra spanjorerna och återfå sin självständighet. São Tiago fortet i gamla delen av Funchal är ett av de få tecknen som finns kvar ifrån den spanska eran.

När de Napoleonska krigerna rasade i Europa under 1800-talet var det åter England som stod vid Portugals sida. 3500 engelska soldater stationerades på Madeira för att beskydda ögruppen från fransmännen. Britterna stannade under sju års tid och många av dem gifte sig med maderianska kvinnor och bosatte sig på ön. Napoleon lyckades aldrig erövra Madeira, men när han passerade förbi ögruppen som fånge, på väg till sin exil på Santa Helena, så skänkte den brittiske konsulen på Madeira honom två fat madeiravin. Kanske gav detta hans bittra nederlag en välbehövlig sötnöje...

1976 blev Madeira en autonom provins med visst självstyre. Befolkningen är portugisiska landsmän, men framförallt är de stolta madeirabor.

Utflyktsprogram

Solresor kan erbjuda ett innehållsrikt utflyktsprogram där vi vill visa dig det bästa av denna vackra ö. Här följer ett urval av de utflykter vi kan ha på programmet. Aktuellt utflyktsprogram med dagar, tider, priser och information om anmälan för innevarande säsong finner du i det faktablad som delas ut vid ankomst. Veckoprogrammet finns även på vår hemsida.

Stadsvandring

Vår informations- och orienteringstur ger, under en halv dag, god grund för att sedan på egen hand upptäcka och utforska staden. Något som är värdefullt för dig som besöker ön för första gången, men även passar om det var några år sedan du senast var här. I buss och till fots kommer vi att orientera dig på bästa sätt från västra delen av staden, det så kallade Lido-området, till de äldsta kvarteren i östra Funchal. Vi kommer att berätta om Funchals historia och visa var du hittar badanläggningar, shoppingstråk, restauranger, bussterminaler, museum, nattliv, sightseeingbåtar och mycket mer. Under turen ser vi den färgsprakande saluhallen och besöker ett brodericentrum där vi får se det enorma arbete som ligger bakom de vackra broderier som ön är känd för. Vi besöker också ett Madeiravinhus som är inrymt i ett gammalt fransiskanerkloster. I munkarnas gamla sovsalar ligger nu vinet och vilar på sina ekfat. Här får ni veta mer om vinets historia, hur det tillverkas och lagras. Vi avslutar med en liten avsmakning och det finns möjlighet att köpa med en flaska hem. Tag gärna med karta, papper och penna för egna anteckningar.

Madeira runt i Västerled

På denna dagsutflykt utforskar vi den vilda, vackra västra delen av Madeira. Längs med sydkustens banan- och vinodlingar når vi klippan Cabo Girão som med sitt 580 meter lodräta stup ner i havet är världens tredje högsta. Här beundrar vi utsikten en stund innan vi fortsätter till Ribeira Brava. En mysig kuststad där det blir tid till en promenad och kanske en kopp kaffe.

Nu bär det av uppåt och norrut mot bergspasset Encumeada. Härifrån ser man Atlanten både på nord- och sydsida av ön. Genom gröna skogar fyllda av lagerträd och annat som hör öns ursprungliga växtlighet till, går färden mot São Vicente vid nordkusten. Här gör vi en kort promenad i byn och besöker den vackra kyrkan.

Nu tar norra Madeiras vildare kustlinje vid och vi ska genom tunnlar och med utsikt över Atlanten åka mot Porto Moniz. Den här byn är känd för sina naturliga havsbassänger skapade av stelnad lava. Här äter vi den tre rätters lunch med dryck som ingår i utflykten och det

finns tid att upptäcka byn en stund på egen hand.

Under eftermiddagen tar vi oss upp på höga höjder igen och beundrar utsikten vid Fonte do Bispo över grönskande dalgångar i Rabaçalalen. I Calheta finns det möjlighet för ett dopp i Atlanten innan vi tar oss tillbaka mot Funchal genom sydvästra öns vackra landskap.

Idag berättar vi, förutom det vi ser och upplever längs med vägen, också om Madeiras historia. Glöm inte kameran, en jacka och badkläder!

Madeira runt i Österled

En dagsutflykt som bjuder på stora kontraster! Dagens tur tar oss upp genom öns olika klimatzoner där eukalyptus och mimosaskogar får ge vika för pinje, cypresser och enorma blåbärsbuskar. Vid Poiso passet, 1400 m.ö.h, beger vi oss upp mot öns högsta toppar och stannar vid Pico do Arieiro, nära 2000 meter över havet. Högre än så här kan man inte komma i buss eller bil och här ligger hela ön för våra fötter.

Genom djupa skogar går färden vidare ner till naturreservatet vid Ribeiro Frio. Här finns en forellodling och en liten trädgård med många av öns endemiska, inhemska, växter. För att komma naturen riktigt nära går vi här en promenad längs en väl upptrampad stig genom öns ursprungsskog till en balkong med en härlig utsikt över berg och dalar. På väg mot Santana och nordkusten passerar vi genom de bördigaste delarna av ön och ser jordbrukslandskapet på nära håll. Terrasser klättrar uppför bergssidorna och vi ser olika exotiska frukter odlas längs med vägen.

Vi stannar till i Santana för att titta lite närmare på de trekantiga husen med halmtak som blivit en symbol för den här platsen. På vingården Quinta do Furão äter vi den tre rätters lunch som ingår i turen. Här har man en fantastisk utsikt längs med hela nordkusten.

Under eftermiddagen tar vi oss söderut och stannar i den lilla staden Machico för en promenad och kanske ett dopp i Atlanten vid den lilla sandstranden. Idag berättar vi förutom mycket annat om hur man lever och bor på Madeira. Glöm inte kameran, en jacka och bekväma skor för promenaden!

Nunnornas Dal & Botaniska trädgården

Denna halvdagsutfärd går inledningsvis upp mot Pico dos Barcelos, varifrån det bjuds på en storslagen vy av Funchal och havet. tar oss från stadens ytterområden åker vi genom skogar av eukalyptus och pinje upp i bergen. Vägen slingrar sig längs utmed bergssidan och plötsligt öppnar sig dalgången nedanför oss. Utsikten är enastående! Långt nedanför oss ser vi det vattendrag som under årtusenden sakta arbetat sig igenom det porösa vulkaniska berget och skapat denna magnifika dalgång. På bergssidorna ser vi spår av gamla tiders terrasser. Många är ännu i bruk av människor vars hus sitter som fastklitrade på det branta berget.

Vid Eira do Serrado på över 1000 meters höjd stannar vi för att provsmaka en bit honungskaka, Bolo de Mel – Madeiras typiska sötsak – tillsammans med ett glas körsbärslikör – ginja. Här går vi upp till en utsiktsbalkong där vi ser byn Curral das Freiras, Nunnornas dal, från ovan och också har en underbar utsikt över öns högsta bergsmassiv.

Därefter går färden mot Jardim Botânico, den Botaniska Trädgården. Under en guidad rundvandring berättar vi om den flora vi ser. Det finns även tid att ströva runt på egen hand eller sitta ner i serveringen och njuta utsikten över Funchal. Varmt välkommen för att avnjuta Madeiras skönhet på nära håll.

Madeira afton

En kväll där vi upplever den genuina atmosfären! Vi åker till Estreito de Camara de Lobos, en byn känd för sina vidsträckta vinodlingar och sina grillspett, espetada. Hit åker lokalbefolkningen gärna för att äta sina grillspett och vi har valt att besöka restaurangen "Adega da Quinta", vackert belägen med utsikt över vinodlingarna. Här kommer vi att avnjuta en av öns verkliga specialiteter – espetada – ett meterlångt grillspett tillagat över öppen eld som serveras på särskilda ställningar som är placerade på borden. Vi får en soppa som förrätt och till spet-ten serveras milho frito, friterad pollenta, sallad och andra godsaker.

Under trerättersmiddagen kommer vi att underhållas av en lokal folklo-regrupp med traditionella sånger och danser. De duktiga dansarna är i alla åldrar och brukar låta middagsgästerna ansluta sig till folkdansen. Varmt välkommen att uppleva det lokala köket och madeirienska atmosfären.

Levadavandring

Att vandra längs levadorna, bevattningskanalerna på Madeira, är en härlig naturupplevelse. Vi följer under denna halvdagstur en levada Levada dos Tornos i området mellan Monte och Camacha nordost om Funchal. Vi går längs med en väl upptrampad stig längs med den porlande levadakanalen. Här är naturen varierad och vi ser mimosa, eukalyptus, lager och en mängd blommor som varierar med årstiden. Vi får en vacker utsikt över Funchalbukten och Atlanten när grönskan på sina håll öppnar sig och sikten är fri ned mot kusten. Vid klart väder kan man ute vid horisonten skymta de obebodda Desertasöarna. Efter ca 5 km kommer vi till ett café Hortensia Tea House där vi tar en paus.

Efter ytterligare ca 2 km avslutas vandringen och vi tar en kort busstur till Camacha. Här serveras en lätt sopplunch med bröd och dryck och det finns tid att se sig om i butiken som säljer öns traditionella hantverk av flätad korpil. Kom ihåg bra skor, varm tröja och naturligt-vis även kameran.

På egen hand

Vandring längs med levador och bergsstigar

Madeiras levadasystem är ett unikt kanalsystem för bevattning. Ordet levada härstammar från det portugisiska verbet "levar" – att transporterera fram. När portugiserna började kolonisera ön på 1400-talet upptäckte man behovet av att transportera vatten till sydkusten från höga höjder på ön och från nordkusten där det var mer nederbörd.

Nybyggare fick så tillsammans med slavarbetare påbörja arbetet med att leda vattnet i kanaler till de torrare delarna av ön. I takt med befolkningsökningen har kanalsystemet kommit att utvecklas till att idag slingra sig hela 2000 km genom Madeiras landskap. I tillägg till levadorna finns också bergsvandringar på stigar som användes innan vägar fanns. Som turist är du hjärtligt välkommen att uppleva Madeiras underbara natur på det här sättet!

Man bör dock vara medveten om att det inte alltid är väl skyltat. Tag alltid med dig någon form av beskrivning eller information kring vandringen.

Genom din reseledare kan du köpa ett häfte med beskrivningar och busstider till sju olika vandringar. Det finns även guideböcker för vandringar att köpa i butikerna.

Organiserade vandringar

För den som inte vill gå på egen hand finns möjlighet att boka turer

med lokala företag som arrangerar vandringar i mindre grupper och med engelsktalande bergsguide.

Solresor samarbetar med Madeira Explorers och här följer ett urval av de vandringar som finns att välja på. Heldagsturena kostar ca 36€ och upphämtning sker vid hotellet. Vi hjälper till med bokning. Fullständigt veckoprogram finns på vårt servicekontor.

Onsdag och lördag: Pico do Arieiro-Pico Ruivo, bergsvandring

Onsdag – ca 13 km, graderad som "svår" pga. nivåskillnader – vandringstid ca 5 timmar.

En enastående vandring mellan öns högsta toppar. Utsikten är milsvid och hela ön ligger för dina fötter. Denna vandring går i öppen terräng varför det är bra att ha en keps och solglasögon.

Tisdag och torsdag: De 25 vattenfallens sjö, Rabaçal/Risco/25 Fontes, levadavandring

Torsdag – ca 11 kilometer – medelsvår – vandringstid ca 4 timmar.

Belägen på västra Madeiras högplatå Paul da Serra, här går du genom öns ursprungsskog Lauri Silva.

Torsdag och söndag: Madeiras sjöar, levadavandring

Söndag – ca 10 km – medelsvår – vandringstid ca 4,5 timme.

Vandringen går även idag på västra Madeiras högplatå men ger en ny upplevelse än torsdagens vandring. Långt in i dalgångarna når du vattenfall och "sjöar" där vatten samlas för att sedan föras nedåt och ut i havet. Vid vackert väder går det bra att ta ett dopp i det svala, kristallklara vattnet.

På böljan blå

Genom vårt servicekontor kan vi förmedla en mängd upplevelser. Kontakta oss på plats för ytterligare information och bokning.

Minikryssning till Porto Santo

Besök grannön Porto Santo över en dag. Ön som är känd för sin fantastiska sandstrand. Det var denna ö som upptäckarna först landsteg på 1418 innan de fann Madeira. Klimatet och den mineralrika sanden gör att ön är väldigt välbesökt och är Madeirabornas favoritplats för sommaresemestern. Du blir upphämtad på ditt hotell och transporterats till båten.

Väl framme på Porto Santo får du en engelsk guidad rundtur av ön. Vid lunch blir det serverat en tre rätters meny. På eftermiddagen har du chansen att ströva runt på egen hand, eller njuta på den nio kilometer långa guldgula sandstranden. På kvällen blir du skjutsad tillbaka till båten. Färjan över tar ca 2 timmar och 15 minuter. Kontakta servicekontoret för bokning och priser

Santa Maria do Columbo

Santa Maria do Columbo är en kopia av Christoffer Columbus skepp som han upptäckte nya världen med i slutet av 1400-talet. Skeppet byggdes på Madeira inför världsutställningen i Lissabon för några år sedan. Skeppet gör 3 timmars turer två gånger om dagen. Från Funchal beger man sig oss mot fiskebyn Camara de Lobos och vidare mot havsklippan Cabo Girao. Badstopp och stor chans att se delfiner. Ombord får man även provsmaka Madeiras specialitet Bolo de Mel, honungskaka, samt Madeira vin. Det finns också möjlighet att köpa dryck samt enklare snacks. Turerna pågår i tre timmar och avgår två gånger om dagen alla dagar i veckan.

På havet i katamaran

Varför inte uppleva denna vackra ö från havets sida? Sea Pleasure och Sea the Best är två katamaraner som erbjuder dig en halvdag till havs och man gör alltid sitt bästa för att finna delfiner, valar samt havs-

sköldpaddor. Turerna utgår från marinan i Funchal. För att få chansen att se delfiner och valar åker man först långt ut till havs. Då är det bara att njuta av böljan blå.

Med vinden i håret beger man sig sedan mot den 580 meter höga havsklippan Cabo Girao. Här stannar man för att njuta av den vackra utsikten. Under sommarmånaderna blir det tid ta ett svalkande dopp för att därefter nära kusten ta sig tillbaka mot Funchal. Ombord på katamaranen så finns det möjlighet att köpa dryck samt enklare snacks. Turerna pågår i tre timmar och avgår två gånger om dagen alla dagar i veckan.

Djuphavsfiske

För den fiskeintresserade finns här möjlighet att fiska Blue Marlin, svärdfisk, tonfisk och annat spännande. Big game fiske är en sport som växer på Madeira och det finns flera företag som erbjuder turer. Man använder sig av systemet "tag and release" vilket betyder att fisken märks och släpps igen. Vi samarbetar med ett företag som gör dagliga turer. Maximalt 4 sportfiskare per tur. Bokning sker genom vårt servicekontor.

Sol och bad

Det finns många möjligheter till bad på Madeira både vid stränder och i poolanläggningar. När du badar direkt i havet - tänk på att vara försiktig då det ibland kan förekomma förrådiska undervattensströmmar.

De kommunala anläggningarna kostar ca 3-5€ för vuxen, lägre priser för barn och pensionärer. Familjekort om flera entreer till lägre priser, kan användas på valfri anläggning. Privata bad ca 40€.

Respektera också flaggsystemet:

Röd flagga	Badförbud
Gul flagga	Bada med försiktighet
Grön flagga	Fritt att bada

Bad i Funchal

Barreirinha

En kommunal anläggning i östra delen av gamla stadsdelen. Här finns en trappa direkt ned i havet och liten stenstrand och barnpool.

Praia São Tiago

Stenstrand intill det gula fortet i gamla stadsdelen. Gratis. Dusch finns.

Lidobadet

Stängt för totalrenovering fram till sommaren 2012. En kommunal anläggning belägen nedanför hotell Eden Mar. Här finns saltvattenspool, barnpool och möjlighet att via stegar ta sig ner i Atlanten.

Praia do Gorgulho

Stenstrand intill det kommunala Lidobadet. Gratis. Dusch finns.

Ponta Gorda

En kommunal anläggning belägen längs med strandpromenaden i Lido-området. Saltvattenspool, barnpool och bra lekplats. Lätt att nå via strandpromenaden som börjar vid Lidobadet.

Club Naval

En privat anläggning som ligger ovanför Praia Ponta Gorda, se ovan. Här solar man på terrassen och badar direkt i havet eller i havsvattenspoolen.

Poças do Governador

Litet kommunalt bad i lavapooler intill tunneln mot Praia Doca do

Cavacas Formosa vid slutet av strandpromenaden i Lido.

Praia Formosa

Denna strand ligger längst ut i Lido-området. Hit tar du dig med lokalbuss, t.ex. nr 35, eller via strandpromenaden som börjar vid Lidobadet. Stranden består av klappersten och lavasandstrand och är sommartid mycket välbesökt av lokalbefolkningen, även på kvällarna. Här finns flera serveringar, restauranger och vattensporter (endast sommartid) och en lekplats för barnen.

Utanför Funchal

Porto Moniz

På öns nordvästra udde hittar du dessa stora härliga havsvattenspooler i vulkansten. Här finns också serveringar, restauranger och omklädningsrum.

Calheta och Machico

I Calheta vid sydvästra kusten och i Machico på sydöstra finns öns enda vita sandstränder. Sanden har importerats från Nordafrika och utgör en annorlunda syn i öns landskap. Tillgång till dusch och nära till serveringar och restauranter.

Prainha

Längst ut på öns östra udde finns denna äkta sandstrand bestående av svart lavasand. Här finns även en servering/restaurang.

Santa Cruz

I denna lilla stad invid flygplatsen finns en vattenpark, saltvattenspool, stenstrand med badbrygga och plastflottar sommartid. Här finns också gott om restauranger och serveringar. I Santa Cruz finns också ett vattenland "Aqua Parque".

Ponta Delgada

Kommunal anläggning med saltvattenspooler vid öns norra kust.

Faial

Kommunal anläggning med saltvattenspool på nordöstra Madeira.

Sport och aktiviteter

Biograf

Biografer hittar du på shoppingcenter Forum Madeira i Lido eller på Madeira Shopping som ligger strax ovanför Funchal. Priset är ca 5 €. Filmerna dubbas inte men har portugisisk text.

Bowling

I Camacha och Canico finns möjlighet för bowling. Priser varierar beroende på antal personer och tidpunkt på dygnet.

Fotboll

Madeira har två lag i första divisionen i Portugals liga – Maritimo och Nacional. Under säsongen, höst-vår, bjuder de på spel av hög klass. Maritimos matcher kan ses på fotbollsstadion, Barreiros, vid Rua Dr Pita. Nacional har sin hemmaarena ovanför Funchal på Estadio da Madeira. Genom vårt servicekontor eller hotellet reception kan du få information om när matcher spelas.

Golf

Palheiro Golf är en naturskön och kuperad 18-hålsbana ca 5 km från Funchal. Här finns klubbhus med restaurang och härlig terrass med utsikt över Funchal, omklädningsrum och butik. Hit tar du dig enkelt med taxi vilket kostar cirka 15 €. Palheiro Golf har även en gratis

minibuss. Observera att det finns ett begränsat antal platser så boka i god tid. För bokning av starttider och transport ringer du (00351) 291 – 79 01 20 eller kontakta servicekontoret. Greenfee ca 90€. Handicap för kvinnor är 36 och för män 28. Om du förbokat golftider lämnas golfvouchert ut av reseledaren vid ankomst.

Campo de Golf i Santo da Serra är en 27-hålsbana belägen på en högplatå ca 25 km nordost om Funchal med fantastisk utsikt över Madeiras östra delar. Här finns klubbhus med restaurang, omklädningsrum och butik. Banan har de senaste åren varit öppningsbana för Europa Touren. Taxi från Funchal kostar ungefär 30 €. Det finns också en gratis minibuss som kan beställas 24 timmar före starttid. Begränsat antal plaster. För bokning av starttid samt transport ringer du (00351) 291 – 55 01 00 eller kontakta servicekontoret. Greenfee ca 75€. Handicap för kvinnor är 36 och för män 28. Om du förbokat golftider lämnas golfvouchert ut av reseledaren vid ankomst.

Porto Santo

På vår grannö Porto Santo finns också en golfbana med 18 hål. Dit kan man ta sig med båt, (se Kommunikationer). Starttider bokas på tfn: (00351) 291 98 37 78.

Gym

Ett stort välutrustat gym, Madeira Magic, finns i västra Funchal intill hotell Pestana Grande. Möjlighet att köpa träningskort om t ex tre eller sju pass. Många av de större hotellen har också välutrustade gym.

Helikopterturer

Med helikopter kan du se Madeira från luften! Helikoptern startar från hamnen i Funchal. Turer på 10, 15, 30 och 45 min. Kontakta din reseledare för priser och bokning.

Jogging

I Quinta Magnolia parken (Lido-området) finns bra joggingspår men du kan med fördel också ge dig ut på en uppfriskande joggingtur längs havet på den fina strandpromenaden i samma område.

Motorcyklar

Mopeder. Finns i begränsad omfattning. Hyrs ut av t.ex. ”Terras Aventura”, se nedan.

Mountain Bike

Organiserade turer görs av företaget ”Terras Aventura” som ligger på Caminho do Amparo 25. Telefon: 291 – 77 68 18.

Ridning

Cirka tre kilometer norr om Estreito Camara de Lobos ligger gården Escapada dos Cavaleiros. Uteritter finns för den erfarna ryttaren och för nybörjare finns det möjlighet att prova på i ridhuset. Ågaren till gården är en väldigt duktig ryttare som tar väl hand om sina hästar. Mer information genom din reseledare.

Tennis

Tennisbanor finns på de flesta 5-stjärniga hotellen. Beställning sker därför genom receptionen. Man kan även spela på hotell Estrelícia. I Quinta Magnolia finns flera banor som kan hyras för en billig penning. Förbokning i biljettkiosken vid ingången. Tag med eget racket och bollar.

Vandringar

Tack vare det unika nätverket av bevattningskanaler – levadas – med sina parallella stigar finns det knappast någon bättre ö än Madeira för fotvandrare av alla åldrar och varierande förmåga. Se mer information under ”Vandringar på levador och bergsstigar”.

Kultur på Madeira

Museum

Inträdesavgifterna på Funchals museum varierar mellan 2-5€. Rabatterade priser för barn och seniorer. Entréavgifter mellan 2-3€, barn upp till 12 år gratis. Speciella priser för pensionärer. De flesta museum håller stängt måndagar.

Arte Sacra

Under 1700-talet tjänstgjorde detta palats som residens för Rua do Bispo 21 Funchals biskop, idag finner du här museet för kyrkokonsten med bland annat flamländska målningar från 1400- och 1500-talet betraktade som de förnämsta i Portugal.

Museu Municipal

Naturhistoriskt museum och akvarium, där man bl.a. kan se do Funchal en utställning om Madeiras djurarter och insekter. Rua da Mouraria 31.

Museu Photographia

Detta var Portugals första allmänna fotoateljé Vicentes (1850) och här hittar du en samling minnessaker tillsammans. Rua da Carreira 43 med antik fotoutrustning. Bläddra igenom museets fotoalbum med bilder av det gamla Madeira från 1884 och framåt. Beläget på Rua da Carreira.

Casa Museu Frederico

Här finner du ett trevligt museum Funchal. Det gamla och de Freitas förmögna madeirianska hushållet från 1800-talet inbjuder dig till att ströva omkring i de vackra rummen eller njuta av målningar av Madeira från svunna tider. Utställning av vackert kakel från 1100- talet och framåt. Museet finner ni på Calçada de Santa Clara.

Museu Quinta das Cruzes

Calçada do Pico. Ovanför Santa Clara klostret hittar du denna herrgård från 1400 talet som troligen även tjänstgjorde som Zarcos (Madeiras upptäckare) residens. I huvudbyggnadens museum finner du antikviteter från 1500-talet av indiskt och portugisiskt ursprung liksom inhemska skatter från 1600-talet. Huset är omgivet av en underbar trädgård som innefattar den s.k. arkeologiska trädgården som är en utomhusutställning med fynd från Madeiras äldsta platser. Café och lunchrestaurang.

Museu de Arte

Detta museum ligger inne i São Tiago Fortet i Gamla Contemporânia stan Konstutställningar som varierar under året. Forte de São Tiago.

The Old Blandy

I delar av ett gammalt franciskankloster från Madeira wine lodge 1600-talet finns idag ett museum och vinkällare som Avenida Arriga 28 arrangerar guidade turer i Madeiras vinhistoria. Stora ektunnor för vinlagringen, jordbruksredskap och historien som vilar i de vackra omgivningarna gör museet värt ett besök. Här kan man smaka allt från tre åriga madeiraviner ända upp till vin lagrat sedan 1800 talet. Madeira Wine Companys lokaler finner ni på Avenida Arriaga 28 i Funchal.

Kombinationsbiljett

Det finns möjlighet att köpa kombinationsbiljett både på Turistbyrå och direkt på följande museum. Priset är ca 8 € och då ingår besök på: Museu Quinta das Cruzes Casa-Museu Frederico de Freitas Museu Photographia Vicentes Museu de Arte Contemporânia Museu de Arte Sacra

Kyrkor

Kollegiekyrkan

Igreja do Colégio som kyrkan heter, ligger vid det stora torget Praça do Município och är vackert utsmyckad med målningar, kakel och förgyllda träsniderier från 1600- och 1700-talet. Det angränsande kollegiet, som kyrkan från början tillhörde, grundades av jesuitorden och fick under 1800-talet tjänstgöra som förläggning åt de brittiska trupperna.

São Pedro kyrkan

En förtjusande liten kyrka, dekorerad med azulejos, kakel, och vackert målat tak. Söndagsmässorna är stämningsfulla och värda ett besök även om du inte förstår språket. Kyrkan ligger i korsningen av Rua das Pretas och Rua São Pedro

Santa Clara klostret

Är mest känt för att öns upptäckare Zarco och hans släktingar ligger begravna i klostrets kyrka. Det gamla klostret är väl bevarat och runt innergården finns flera kapell med fantastiska målningar och kakeldekorationer. Nunnorna själva gör guidade turer på engelska och berättar om klosterlivet förr och nu samt om konstverken man får se. En del av klostret tjänstgör som förskola, driven av klarissorna – den kvinnliga delen av franciskanerorden. Beläget på Calçada de Santa Clara.

Sé-katedralen

Den vackra katedralen från 1500-talet betraktas som Funchals främsta landmärke. Namnet "sé" kommer från ordet "sédos" som betyder biskopens säte. Katedralen har ett mycket vackert tak av moriskt ursprung med inläggningar av cederträ.

... och lite annat

Casa de Turista

Detta är ett mycket trevligt sätt att upptäcka flera Madeiraspecialiteter på en och samma plats. En trappa leder dig upp till en affär som även kan betecknas som en litet museum med portugisiska och madeirianska möbler samt mycket porslin och glas. Du kan också passa på att smaka öns egna tillverkade likörer av banan, körsbär, passionsfrukt mm. Om du önskar att tillsluta dig ett fint sällskap kan du likt drottning Silvia föreviga ditt besök genom att skriva in dig i gästboken. Casa de Turista ligger i korsningen mellan Avenida do Mar och R.C.J.S. Ribeiro i Funchal. Öppet som övriga butiker.

Teatro Municipal

Mitt emot den lilla grönskande Jardim de São Fransisco, stadsparken, ligger teaterbyggnaden, en viktoriansk pärla där du bland annat kan avnjuta stämningsfulla konserter. I entrén finner du ofta konstutställningar, i många fall är det Madeiras unga, nya konstnärer som visar upp sina mästerverk. Tag gärna en galaò eller en chinesa i den angränsande teaterbaren Bar de Teatro.

São Vicente grottan

Grutas de São Vicente ligger i byn São Vicente på norra Madeira. Kör du bil är det väl skyltat. Grottan utgörs av ett system av sammanflätade lavatunnlar. Efter en guidad tur på ca 25 min går man igenom ett museum ägnat åt vulkaner genom tiderna och avslutar med en 3D-film om en färd i jordens innersta. Roligt och intressant för hela familjen! 8 €/vuxen, 6 €/barn, 5-14 år, under 5 år gratis. Grottan har öppet mellan 10.00 – 18.00

Valmuseet

I Caniçal på öns östra udde finns ett litet museum, Museu de Baleia, som erinrar om Madeiras förhållandevis korta valfångsthistoria. Fram till 1981, då jakten förbjöds, hade man fångat över 6000 valar.

Fortfarande kan man köpa souvenirer tillverkade av gamla förråd av valben. Museet är litet, men väl värt ett besök. Det är öppet dagligen, men brukar ha en timmes lunchstängt (växlande tider).

Parque Tematico

Parque Tematico ligger i Santana på nordkusten. Här kan du på ett lustfyllt sätt lära känna öns kultur, historia och traditioner. Mycket vackert belägen på ett 7 hektar stort område. Under besöket i parken har du möjlighet att uppleva Madeiras typiska hantverk och näringar genom tiderna och simulatorutflykt över ön. Parken riktar sig till både vuxna och barn. 10€/vuxen, 8 €/barn, 5-14 år. Öppet: Alla dagar 10.00-19.00

Madeiras praktfulla trädgårdar

Palheiro Gardens

En underbar park, även kallad Blandys Garden, som du hittar på 550 meters höjd endast en kort bussresa från Funchal. Quinta do Palheiro, den vackra herrgården, tillhörde en gång greven av Carvalhal men har under de senaste hundra åren ägts av släkten Blandy. Trädgården är berömd för sina kamelior och för en stor mängd växter och träd från världens alla hörn. Avsett gott om tid för att verkligen njuta av parken. Spegelblanka dammar, fontäner och den skönhet som du möts av skapar en charmig och tidlös atmosfär. Med gul stadsbuss 36, 36A eller 37 tar du dig lätt dit.

Parken håller öppet under följande tider:

Måndag – fredag 09.00 – 16.30 Inträde: 10 €.

Santa Catarina parken

I västra delen av Funchals centrum med utsikt över hamnen ligger denna offentliga park. Här hittar du Madeiras äldsta kapell samt en staty över Columbus. Här finns café och lekplats. Parken hålls stängd om natten.

Jardim Orquidea

Strax nedanför den Botaniska trädgården ligger denna lilla trädgård med utställning av orkidéer.

Öppet alla dagar 09.00–18.00 inträde 4,00 € /person.

Monte Palace

I trevlig atmosfär kan du i lugn och ro strosa runt Tropical Garden bland 1000-åriga olivträd, delar av Madeiras ursprungliga skog och övriga växter och blommor från hela världen. Detta blandas med skulpturer av olika slag, dammar med kofisk, världens högsta keramikvas och Portugals historia berättad på kakelplattor. Till Monte tar du dig lätt med gul buss nummer 48, 20 eller 21. Det går också bra att åka hit med linbanan från gamla stan i Funchal. Öppet alla dagar 09.30 – 18.00 inträde: 10 €.

Jardim Botânico

I denna botaniska trädgård kan du uppleva bl.a. Madeiras endemiska växter; liljekonvaljträd, drakblodsträd, honungstörel och madeiraginst. Här finns även en hel del andra växter och träd att beskåda, bl.a. magnolia, korallträd, protea och estrelizian, papegojblomman. På parkens terrass har du en fantastisk vy över Funchal. Innan hemfärd rekommenderas också ett besök i fruktträdgården och Loiro Parque, fågelparken. Med gul buss nummer 29, 30 och 31 kommer du upp till trädgården. Man kan även ta sig hit genom att åka linbanan från Monte. Öppet alla dagar 09.00 – 18.00 inträde: 3 €

Boa Vista Orchids

Detta är en praktfull odling som specialiserat sig på orkidéer men som även har andra intressanta växter. Det är en väletablerad trädgård som ägs av en familj med engelska rötter. I växthusen hittar du hundratals olika orkidéer, bromelior och andra exotiska växter året runt. Odling ligger på promenadavstånd från Funchal. Alternativt gul buss 32. Öppen måndag – lördag 09.00 – 18.00. Söndag stängt. Inträde är 2,5 € eller 3,5 € beroende på säsong.

Kommunikationer

Buss

Lokalbuss är ett billigt transportmedel när det gäller att ta sig runt i Funchal och ute på ön. Busshållplats heter Paragem. Stadsbussarna, Horarios do Funchal, är gula och trafikerar även sträckorna till Monte

i norr, Montanha i öster och São Martinho i väster. Hållplatser för stadsbussarna finner du längs med hamnpromenaden, Avenida do Mar/Avenida das Comunidades Madeirienses, och vid linbanestationen i gamla stan. Alla gula bussar som det står Centro på går till dessa hållplatser.

Gul buss 01 och 02, Linha Verde, går ca var femte minut mellan Lidoområdet och centrum.

Exempel på andra linjer är gul buss 48, 20 och 21 till Monte och 29, 30 och 31 till botaniska trädgården.

Till de gula bussarna förköper man ett GIRO kort. Kortet kan köpas på alla platser som har en skylt med Pay Shop i fönstret t.ex. tobaksaffärer, tidningskiosker och postkontoren. Här kan också GIRO:t fyllas på och här kan du gå in för att kontrollera hur många resor som finns kvar på kortet. Kortet är personligt. Bussbolaget har även kiosker längs med hamnpromenaden där kortet kan fyllas på i en automat med kontanter. GIRO kortet finns i flera valörer, här är ett urval:

Ombord på bussen:

1,80 en resa, + 0,50€ för kortet.

Förköpsbiljett:

1,00€/resa, minimum 2 resor och max 31, + 0,50€ för kortet

Dagsbiljett:

3,50€, obegränsat antal resor, + 0,50€ för kortet

3- dagarsbiljett: 9,00€, obegränsat antal resor, + 0,50€ för kortet

Linha Eco

I Funchals centrum går en liten el-buss kontinuerligt vardagar 08.00-20.00 och lördagar 08.00-14.00. Bussen är gratis och har inga speciella hållplatser. Ser du bussen ge bara en signal och den stannar.

Lokalbussar ut på ön

Madeira har ett väl fungerande bussnät och lokalbussen fungerar utmärkt för att ta sig till många platser på ön. Tätast bussförbindelser finns mellan samhällena på södra sidan av ön och färre till och från nordkusten. Här gäller inte förköpsbiljett utan du betalar direkt på bussen. Det finns tre bussbolag för den här trafiken och tidtabeller kan hämtas hos respektive bolag. Det går också att få busstider genom vårt servicekontor.

Taxi

Taxibilarna på Madeira är gula, kör med taxameter och tar ut en startavgift på 1,70€. Taxichaufförerna har också rätt att ta en natttaxa efter 22.00 till 07.00 på morgonen, detta gäller även lördag, söndag och helgdag. Då har de startavgiften 2 € och taxan är 20 % högre. Man kan inte pruta på taxipriserna. Skall man åka en längre sträcka gäller fasta priser och i varje taxi finns en prislista. Kom alltid överens med chauffören om pris på förhand. Pris på taxi från flygplatsen till Funchal är ca 30€.

Hyrbil

Vägnätet på Madeira är väl utbyggt och det är lätt att ta sig runt ön i egen bil. Vi samarbetar med Europcar. Har du förbokat en bil får du information om leverans av bilen samt en bilvoucher av reseledarna vid ankomst. Det går också bra att hyra bil på plats. Priser varierar då beroende på säsong. Aktuella priser finns på Solresors servicekontor samt i pärmen på hotellet.

Bra att veta

Affärstider

I Funchal har butikerna på vardagar öppet 09.00-13.00 15.00-19.00. Lördagar 09.00-13.00, söndagar stängt. Shoppingcentra såsom Madeira shopping, Forum och Dolce Vita har normalt öppet 10.00 - 23.00 alla dagar i veckan.

Ankomst till Madeira

På Madeira används oftast separata bagagebilar för transporten av väskor från flygplatsen till hotellet. Tänk därför på att tydligt märka bagaget med namn och hotellnamn för att underlätta vid ankomsten.

Bad

De flesta baden på Madeira sker i uthuggna havsbassänger. Härifrån kan du på de flesta ställen gå direkt ut i havet på uthuggna trappor. Vågorna kan vara höga och tänk även på att underströmmarna inte är synliga från strandkanten. På Madeira använder man sig av följande flaggsystem som upplyser om badförhållanden;

Röd flagga	Badförbud
Gul flagga	Bada med försiktighet
Grön flagga	Fritt att bada

Mer om badmöjligheter finner du under "Sol och bad".

Använd alltid det sunda förnuftet när du simmar vid klippor!

Banker

De generella öppettiderna för banker är måndag - fredag 08.30 - 15.00.

Bankomater

Uttagsautomater, "Multibanco", för kontokort (VISA, Eurocard, American Express etc.) är det gott om både i Funchal och i alla större tätorter ute på ön. De fungerar som hemma i Sverige, men tänk på att man måste stoppa in kortet med texten uppåt och magnetremsan nedåt. Tänk också på att du måste ha en fyrsiffrig personlig kod för att kunna ta ut pengar, det går inte med bokstavskod. Du kan ta ut maximalt 400€/dygn.

Blommor

På Madeira finner du den magnifika flora som har gjort ön berömd och givit den smeknamnet "Guds Botaniska Trädgård". Till de mest uppseendeväckande växterna hör orkidé, flamingoblomman och papegojblomman. Det finns möjlighet att ta med dig en del av blomsterprakten hem till Sverige i form av exportförpackade blommor. Vi samarbetar med företaget Tulipa. Beställning kan göras genom vårt servicekontor

Bussar

Med buss kan större delar av ön nås och här är buss ett billigt och pålitligt färdmedel. Stadsbussarna i Funchal är gula och ska man ta sig runt på ön är bussarna i varierande färger. Flera av våra inkvarteringar har dessutom egen busservice från hotellet till Funchals centrum. Se mer om bussar under "Kommunikationer".

Deponering

Ta för vana att inte bära mer kontanter på dig än du behöver. Även om kriminaliteten är låg rekommenderar vi dig att hyra kassafack på hotellet. På de flesta inkvarteringar finns kassafacket i rummet/lägenheten och på andra i receptionen. Förutom hyran läggs en depositionsavgift som återfås när nyckeln lämnas tillbaka på avresedagen.

Dricks

I Portugal lämnar man generellt mer dricks än i Sverige. En fingervisning kan vara cirka 10 % av t ex restaurangnotan, men precis som

hemma i Sverige lämnas dricksen i proportion till erhållen service. Serveringsavgift är inte inräknad i restaurangnotan.

Elektricitet

På Madeira gäller 220 volt, precis som i Sverige. Adapter behövs ej.

Gas

På Madeira förekommer i vissa fall gasdrivna varmvattenberedare. Fråga gärna receptionen eller din reseledare Solguide om du känner dig osäkra på hur gassystemet fungerar.

Internet

På många hotell finns tillgång till Internet i receptionen. Se hotellinformationen om ditt hotell längst fram i pärmen. Du kan också gå till de olika Internetkaféer som finns t ex i shoppingcentret Monumental Lido. På många platser i Funchal finns "WiFi" zoner, runt områden med kaféer och andra trevliga platser, där du kan slå dig ner och använda din egen bärbara dator. Välj uppkoppling med "Net Madeira" så är det gratis

Kartor

Madeira är en liten ö med förhållandevis få vägar så det är lätt att hitta runt på ön. Detaljerade kartor finns att köpa hos bokhandlarna. Till exempel kedjan "Bertrand" som finns i alla shoppingcenter. Det går även utmärkt att orientera sig runt ön med den karta du fått av oss i välkomstbrevet.

Kreditkort

De internationella kreditkortet är gångbara på de flesta restauranger, hotell och barer. De flesta affärer tar också emot kreditkort.

Post/porto

Post heter Correios på portugisiska. Postkontoren håller öppet mellan 08.30 - 19.00 måndag till fredag. På lördag och söndag är posten stängd. Portot för brev och vykort till Sverige och övriga medlemsstater i EU är för närvarande 0.67 Euro och postgången till Sverige tar normalt ca 3 dagar.

Prutning

Prutning förekommer inte på samma sätt som i många andra länder. Du kan däremot fråga om mängdrabatt på marknader om du handlar mycket.

Ringa

Det smidigaste sättet att ringa till Sverige från Madeira är att använda sig av de allmänna telefonkioskerna eller postens telefonservice. Kostnaden ligger på cirka 1€ i minuten. Telefonkort finns i tre olika valörer. Telefonkortet finns att köpa i tidningskiosker, tobaksaffärer och på posten och används i telefonkioskerna. Hotellet har också externa linjer från hotellrummet. Samtalen registreras i receptionen och taxan är oftast mycket hög.

Landsnummer till Sverige är 0046, ta bort första siffran i riktnumret om det är en 0:a och därefter telefonnummer. Ex. 0046 - 40 - 123 456

Solning och solskydd

Tänk på att solen är mycket stark på dessa breddgrader. De första dagarna rekommenderas en solkräm med hög solskyddsfaktor och kanske även en solhatt. Skydda också ögonen med solglasögon.

Tidningar

Svenska tidningar kan inte köpas på Madeira. Ett alternativ är annars att läsa dags eller kvällstidningarnas hemsidor på Internet antingen på hotellet eller genom att besöka ett Internetcafé.

Turistbyrån

Madeiras officiella turistbyrå ligger i Funchals centrum på Avenida Arriaga 18. Den har öppet måndag-fredag 09.00–20.00 och lördag-söndag 09.00–18.00. I Lido ligger den officiella turistbyrån i shoppingcentrat Monumental Lido. Öppettiderna är måndag-fredag 11.00-20.00 och lördag 11.00-14.00. Du kan ringa till turistbyrån på tel. 291-21 19 02.

Tidsskillnad

Madeira ligger på GMT, alltså en timme efter Sverige. Åker man från Sverige får man alltså ställa tillbaka klockan en timme. Eftersom båda har sommartid är tidsskillnaden alltid densamma.

Time-share

Är ett omdiskuterat sätt att förvärva en semesterlägenhet där du endast köper nyttjanderätten för en viss tid (vanligtvis några veckor) om året. Detta är vanligt förekommande på Madeira. Observera att de flesta billiga erbjudande om utflykter du ser reklam för är förknippade med en visning av andelslägenhet.

Valuta

Portugal och Madeira har den gemensamma valutan Euro, €. Mynt finns i valörerna på 1, 2, 5, 10, 20, 50 cent samt 1 och 2 Euros. Sedlar finns i valörer på 5, 10, 20, 50, 100, 200 samt 500 Euro.

Vatten

Vattnet på Madeira har utmärkt kvalitet men känsliga magar kan givetvis ändå reagera på en lite annorlunda bakterieflora. Vattnet på många hotell smakar också ofta av klor. För smakens skull kan du köpa vatten på flaska. Det gör du billigast i snabbköpen. "Água com gas" är vatten med kolsyra och "Água sem gas" är vatten utan kolsyra.

Växling

Växlar pengar gör du bäst på växlingskontoren Western Union eller direkt i hotellreceptionen. Det går även bra att växla pengar på banken, men tänk då på att en relativt hög avgift tillkommer. Vid växling av resecheckar och kontanter krävs att man visar upp sitt pass.

Säkerhet

Alkohol

Kombinationen sol och alkohol är något som inte rekommenderas eftersom förbränningen av alkohol kräver mycket vätska. Tänk på att dricka mycket vatten och kör aldrig bil eller motorcykel med alkohol i kroppen.

Bagage

På avresedagen erbjuder hotellen vanligtvis möjlighet att förvara ditt bagage i ett bagagerum. Observera att hotellen inte ansvarar för värdesaker som förvaras i bagagerummet!

Barn

Att resa med de minsta är ett äventyr i sig så se alltid till att du har uppsikt över var de befinner sig. Var speciellt uppmärksam när barnen vistas nära väg, strand, pool, hiss eller lekplats. Lämna aldrig barnen ensamma på en balkong och försäkra dig om att det inte finns möbler eller annat som de kan klättra på nära balkongräcket.

Brand

När du kommit på plats i hotellrummet kan det vara bra att ta del av hotellets brandsäkerhetsföreskrifter. Ta reda på var närmaste nödutgång finns belägen och var närmaste larmknapp och brandsläckare finns. Ha alltid rumsnyckeln nära till hands för att snabbt kunna utrymma rummet om det skulle behövas.

Om du känner röklukt - Larma! Är korridoren rökfylld, stanna på rummet. Lämna du rummet så se till att du har nyckeln med dig då du kan bli tvungen att återvända. Larma även om branden verkar begränsad. Överskatta inte din egen förmåga att släcka branden.

Om larmet går och korridoren inte är rökfylld - lämna rummet och ta med rumsnyckeln. Använd aldrig hissen utan bege dig till närmaste nödutgång.

Om larmet går och ni inte kan lämna rummet – kontakta receptionen om möjligheten finns för att berätta var ni befinner er. Visa er i fönstret, väck uppmärksamhet. Är rummet rökigt, öppna fönstret. Tänk även på att luften och sikten är bäst närmast golvet.

Pooler

Många hotell har inte någon badvakt vid poolområdet. Barn och icke simkunniga måste alltid hållas under uppsikt. Kontrollera alltid vattendjupet innan du hoppar i och tänk på att det ofta är halt runt poolkanten. Respektera att nattbad inte är tillåtet.

Vid sjukdom

Vi hoppas att du slipper drabbas av sjukdom under din semester. Skulle detta dock inträffa kan det kännas tryggt att veta att vården på Madeira är välfungerande och att det är lätt att få den hjälp som behövs.

Larmnummer: 112 för ambulans, polis och brandkår.

Skulle du behöva boka ett läkarbesök kan du ta kontakt med Dr. Zino som vi samarbetar med. Du hittar Dr. Zinos mottagning i Funchal på adressen Rua de Jasmineiro 6, telefonnumret är (00351) 291 - 74 22 27. Dr. Zino gör dessutom hembesök vid behov. På det offentliga sjukhuset, Cruz de Carvalho (tel. 291 - 70 56 00), är sjukvården gratis om man har med sig Europeisk Sjukförsäkringskort E111 (det fungerar som ett intyg om rätt till sjukvårdsförmåner under tillfällig vistelse i en medlemsstat) samt pass. Tänk dock på att det inte alltid finns engelsktalande personal till hands och att väntetiderna kan vara långa. Vill du förbereda dig så kan du tydligt på en lapp skriva: Namn – person nummer – hotell samt rumsnummer – hotellets telefonnummer – hemadress – hemtelefonnummer.

Vänligen observera att Europeiska Sjuk-försäkringskortet E111 inte gäller vid läkarbesök på privata sjukhus.

Behöver du ambulans slår du det internationella telefonnumret 112 eller tar kontakt med hotellreceptionen.

Tveka inte att ta kontakt med oss på Solresor om du behöver hjälp. Skulle något ske när vi inte har kontorstid så är numret till vår service-mobil jourtelefon: (00351) 96 – 714 86 86.

Mat och dryck

Även om de flesta restauranger på Madeira visar upp ett rikt utbud av internationella rätter kan det vara på sin plats att pröva de lokala specialiteterna. Utbudet av restauranger är stort och kan uppfylla alla smakinriktningar. På vårt servicekontor, vid hotellservice och på välkomstmötet kan du få en karta med ett urval av tips på restauranger både i Lidoområdet och i centrum av Funchal.

Vi gör vårt bästa för att hålla oss uppdaterade med de nya spännande restauranger som dyker upp, men hittar du en riktigt pärla så tala gärna om det för oss!

Även om de flesta restauranger på Madeira visar upp ett rikt utbud av internationella rätter kan det vara på sin plats att pröva de lokala specialiteterna.

Espetada är öns speciella form av grillspett som består av tärningar av oxkött som kryddas med vitlök, lagerblad och grovt salt och grillas över öppen eld. Espada är lång svart djuphavsfisk som endast fiskas utanför Madeiras kust, i Filippinerna och Japan. Fisken kan tillagas på flera olika sätt, men vanligast är att den kokas i vitt vin eller steks tillsammans med bananer. Andra vanliga fisksorter är tonfisk, havsabborre och svärdfisk.

När det gäller sötsaker är kakor och puddingar en specialitet. Slink in på en pastelaria och smaka på en bit bolo do mel, en mjuk, saftig kaka med många kryddor som bäst avnjuts tillsammans med ett glas Madeiravin. Som dessert efter en god middag kan det smaka bra med en pudding gjord på färsk passionsfrukt, maracuja. Madeiravinet, som från början var avsett för kolonistörerna själva, exporterades med framgång till länder runt om i världen. Vinet kallades på den tiden malvasia och var sött, starkt och mörkt. Idag tillverkas fyra huvudtyper av Madeiravin som sinsemellan har olika smak och karaktär: Sercial, Verdelho, Bual och Malmsey.

Öborna är ett utpräglat kaféfolk. Det är på kaféet man träffar goda vänner, tar en paus med arbetskamraterna eller läser tidningen över en espresso. Alla städer och byar på ön har ett kafé i så gott som varje gathörn.

Här är några av de vanligaste kaffevarianterna. I små koppar serveras: Bica – espresso, Garoto – espresso med mjölk. Om du vill ha en stor kopp ska du beställa Chinesa – dubbel espresso med mjölk eller Americana – dubbel espresso utan mjölk. Variationerna är sedan i det närmaste oändliga.

Restauranternas öppettider varierar, men man äter normalt lunch mellan ca kl 13.00–15.00 och middag från ca 19.30.

Observera att bröd, smör, ost eller andra tillbehör som ställs fram på bordet innan maten serveras kostar extra. Kostnaden för detta finns med som en kuvertavgift på notan. Vill man inte ha det så talar man om det direkt när det serveras. Smaklig måltid!

Bröd och soppor

Açorda

Denna "fattigmanssoppa" är husmanskost med långa anor på Madeira. Man gör den helt enkelt på vatten som kokas med färsk peppar och andra kryddor, två dagar gammalt bröd, lite vinäger samt pocherat ägg.

Bolo do Caco

Bröd bakat på sötpotatis som gräddas på en varm sten eller direkt över öppen eld. Serveras oftast med vitlökssmör.

Caldo Verde

Potatis- och grönkålssoppa med rökt korv.

Pão de Batata

Bröd bakat på mjöl och potatis.

Sopa de Tomate e Cebola

Lök- och tomatsoppa, serveras ofta med förlorat ägg.

Fisk och skaldjur

Arroz de Mariscos

Skaldjursris.

Bife de Atum

Tonfiskbiff. Serveras grillad eller stekt.

Bacalau

Torsklinjande fisk som importeras till Portugal från Norge och är en nationalrätt, speciellt på fastlandet. Serveras på en mängd sätt, grillad, kokt eller gratinerad med grädde och potatis.

Caldeirada

Spännande fiskgryta med flera olika sorters fisk, potatis och grönsaker.

Espada

Djuphavsfisken som är ett måste under vistelsen på Madeira. Tillagas på olika sätt, bland annat med banan, passionsfrukt eller skaldjur.

Espadarte

Svärdfisk, serveras ofta som förrätt i rökt form.

Lapas

Ett av Madeiras sällsynta skaldjur. Liknar ett halvt ostron. Serveras grillad med vitlök, smält smör och citron, ofta som förrätt på de lokala fiskrestaurangerna.

Lulas

Små bläckfiskar, serveras antingen på spett eller grillade med citron och potatis.

Polvo

Bläckfisk, serveras antingen "escabeche", dvs. kall i en marinad av vinäger, olja och lök, eller varm med tomatsås.

Köttträtter

Carne Vinho e Alho

Fläskkött kokat i en lag av vitt vin och vitlök.

Espetada

Grillspett av nötkött kryddade med lagerblad, vitlök och salt.

Picado

Köttbitar i smakrik sås och pommes frites som äts med tandpetare från ett gemensamt fat.

Prego no Pão

Lövbiff som oftast serveras i ett Bolo do Caco-bröd. Beställ gärna Prego especial som serveras med ost, skinka, sallad, lök och tomat.

Kakor

Bolo de Mel

Påminner om mjuk pepparkaka och bakas med kryddor och socker-rörssirap. Denna kaka bakades förr endast till jul, men finns nu i butikerna året runt.

Queijada

Kaka bakad av ostmassa.

Pastel de nata

Smördegskaka fylld med vaniljkräm.

Drycker

Brisa

Lokaltillverkad läskedryck som finns i flera olika smaker. Maracuja-passionsfrukt, laranja-apelsin eller maça-äpple. Brisa Cola är en lokal variant på Coca-cola.

Coral

Lokalt ljust öl, finns även som "Tonica", mörkt öl.

Vinho verde

"Grönt" vin, mousserande vitt vin, ska drickas väl kylt.

De flesta röda och vita viner kommer från det portugisiska fastlandet. Produktionen av röda bordsviner är ännu i sin linda på Madeira men prova gärna t.ex. "Enxurros" eller något annat av de viner som görs på ön om du ser dem i vinlistan.

Likör

På Madeira tillverkas många olika sorters likör. Smaker som man vanligtvis hittar i butikerna är körsbär, fänkål, eukalyptus, passionsfrukt, cherimoya, banan, björnbär, anis, japansk mispel, kastanj, mango och papaya.

Nikita

En drink bestående av öl, glass och ananas.

Pe de Cabra

Betyder fritt översatt "Getfot". En drink bestående av bland annat mörk öl, torrt rött vin, chokladpulver.

Poncha

Sockerrörsbrännvin med honung och citron.

Hemreseinformation

I vår informationspärm finner du ett anslag för vilken tid transferbussen kommer och hämtar dig vid hemresa. Vänligen kontrollera tiden dagen före hemresa då det kan förekomma ändringar.

Internationell utcheckningstid är kl. 12:00. Vi ber dig dock uppmärksamma att tidigare utcheckningstider kan förekomma på några hotell. Betala gärna eventuell telefon- och rumsnota dagen innan hemresa för att underlätta vid utcheckningen.

Har du bokat busstransfer men väljer att åka till flygplatsen på egen hand ber vi dig vänligen att meddela din reseledare för att förhindra försening av bussen.

Hjälp oss att bli ännu bättre

Vi hoppas att du har haft en trevlig vistelse här på Madeira. Med dig i bagaget har du säkerligen fått en mängd upplevelser att senare tänka tillbaka på.

Två dagar efter hemkomst kommer du att få ett mail från oss på Solresor. I detta mail finner du en länk som leder dig vidare till ett frågeformulär. Här har du chansen att berätta vad som har varit speciellt bra med din semester och vad vi skulle kunna bli bättre på. Eftersom vi kontinuerligt arbetar med att förbättra våra resor är dina synpunkter på resan viktiga för oss.

Vi önskar dig en trevlig hemresa och varmt välkommen tillbaka till Madeira!

Miniparlör

God morgon	Bom dia	Jag är hungrig
God eftermiddag	Boa tarde	Jag är törstig
God kväll	Boa noite	Stor
Hej	Olá	Liten
Hej då	Adeus	Billig
Vi ses	Até logo	Dyr
Jag heter	Chamo me	Varm
Hur mår Ni?	Como está?	Kall
Tack bra	Muito bem, obrigado/a (f)	Öppen
Ursäkta mig	Desculpe	Stängd
Talar Ni engelska	Fala inglês?	Bra
Jag förstår inte	Não compreendo	Dålig
Ja	Sim	Här
Nej	Não	Till
Var god	Por favor	Från
Tack	Obrigado/a	Frimärke
Jag skulle vilja ha	Queria	Kuvert
Hur mycket kostar det?	Quanto è?	Posten
Finns det...?	Há...?	Mineralvatten
Hur kommer jag till...?	Como posso ir para...?	Kaffe
Busshållsplats	Paragem	Te
Buss	Autocarro	Mjök
Jag skulle vilja växla	Quero trocar	Juice
Vilken underbar dag!	Que lindo dia!	Rött vin
Vilket förfärligt väder!	Que mau tempo!	Vitt vin
		Salt
		Peppar
		Socket
		Bröd

Räkneord				
Tenho fome	0	Zero	80	oitenta
Tenho sede	1	um/uma (f)	90	noventa
Grande	2	dois/	100	cem
Pegueno		duas(f)	200	duzentos
Barato	3	três	300	trezentos
Caro	4	quatro	400	quatrocentos
Quente	5	cinco	500	quinhentos
Frio	6	seis	600	seiscentos
Aberto	7	sete	700	setecentos
Fechado	8	oito	800	oitocentos
Bom	9	nove	900	novecentos
Mau	10	dez	1000	mil
Aqui	11	onze		
Para	12	doze		
De	13	treze		
Selo postal	14	catorze		
Sobrescrito	15	quinze		
Correio	16	dezasseis		
Agua mineral	17	dezassete		
Café	18	dezoito		
Chá	19	dezanove		
Leite	20	vinte		
Sumo de laranja	21	vinte e um		
Vinho tinto	30	trinta		
Vinho branco	40	quarenta		
Sal	50	cinquenta		
Pimenta	60	sessenta		
Acúcar	70	setenta		
Pão				